

Pedagogisch Schoolklimaat

Januari 2026

Inhoudsopgave

Inleiding		2
Hoofdstuk 1	Traumasensitief onderwijs	3
Hoofdstuk 2	Van visie naar beleid	5
Hoofdstuk 3	Van beleid naar aanbod	8
	<i>De omgekeerde piramide</i>	10
Hoofdstuk 4	De gedragsposter	11
Hoofdstuk 5	KWINK	12
Hoofdstuk 6	Handelen bij (on)gewenst gedrag	15
Hoofdstuk 7	Registratie en aanleren van gedrag	19
Bijlage 1	Gedragscyclus	20
Bijlage 2	GEDRAGSPOSTER Onderbouw	21
Bijlage 3	Reactieprocedure bij ongewenst gedrag	24
Bijlage 4	5G-model	25
Bijlage 5	Groene Kaart	26
Bijlage 6	De omgekeerde piramide	27
Bijlage 7	Onderwijs-zorg Continuüm	31

Inleiding

Ieder kind heeft recht op een plek waar het zich kan ontwikkelen, dus waar mogelijk een school die past bij zijn/haar kwaliteiten en mogelijkheden. Binnen een veilig en ontwikkelingsgericht schoolklimaat wordt elk kind gestimuleerd het beste uit zichzelf te halen. Als een kind daarbij meer intensieve begeleiding nodig heeft, zoals bij leer- of gedragsproblemen, kan een school voor speciaal onderwijs daarvoor een passende plek bieden.

De Leidse Buitenschool is een school voor speciaal onderwijs Cluster 4. Hier wordt onderwijs verzorgd aan leerlingen wiens eerste onderwijs- en begeleidingsbehoeften liggen op het gebied van gedrag. De leerlingen hebben baat bij onderwijs in kleine groepen, waarbij de nadruk ligt op structuur, voorspelbaarheid en consequent handelen en waarbij de volwassene blijft onderzoeken welke betekenis moeilijk verstaanbaar, onvoorspelbaar, gespannen, internaliserend of externaliserend gedrag heeft; welke behoefte laat de leerling eigenlijk zien met diens gedrag, waar ligt de hulpvraag? Daarbij wordt uitgegaan van de basisbehoeften Relatie, Autonomie en Competentie en benaderd vanuit de gedachte: *om kinderen gelijke kansen te geven, moet je ze ongelijk behandelen.*

Binnen ons pedagogisch schoolklimaat komen verschillende kaders, programma's en werkwijzen samen. Denk hierbij aan Positive Behavior Support (PBS), KWINK, traumasensitief onderwijs en andere methodieken die bijdragen aan een veilige, voorspelbare, positieve en verwachtingsvolle leeromgeving. Deze benaderingen vullen elkaar aan en helpen ons om het gedrag van leerlingen niet losstaand te bekijken, maar in samenhang met hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Door gedrag interactioneel en systemisch te benaderen, zorgen we voor een gezamenlijke taal, een eenduidige aanpak en meer rust en duidelijkheid binnen de school.

Om te kunnen voldoen aan een voorspelbare, veilige en stimulerende onderwijsleeromgeving is deze Zo werken wij-kaart ontwikkeld voor De Leidse Buitenschool. We ambiëren hiermee te realiseren dat alle volwassenen (inclusief ouders) binnen de school komen tot eenduidig handelen, zodat leerlingen en collega's weten wat er verwacht wordt gedurende een schooldag, hetgeen bijdraagt aan de positieve ontwikkeling van onze leerlingen.

Uiteraard is de Zo werken wij-kaart geen statisch document. Waar nodig wordt het gedurende het schooljaar geëvalueerd en bijgesteld.

Marika van Gulik, Orthopedagoog

Judith Janssen, GZ-psycholoog

Versie januari 2026

Hoofdstuk 1 Traumasensitief onderwijs

Om een positief pedagogisch schoolklimaat te realiseren is het belangrijk om ervoor te zorgen dat kinderen zich veilig en vertrouwd voelen binnen de school. Uit onderzoek blijkt dat ruim 7 op de 10 kinderen binnen het speciaal onderwijs aangeeft vier of meer verschillende ingrijpende jeugdervaringen te hebben opgedaan; wat kan leiden tot chronische stress, waardoor in het lichaam reageert alsof het een trauma heeft ondergaan. Ingrijpende gebeurtenissen of stressoren zijn bijvoorbeeld gepest worden, een schoolwissel, racisme, financiële stress thuis, scheiding ouders of kindermishandeling. Juist de kinderen die dit meemaken hebben behoefte aan een schoolomgeving waarin zij zich gezien en gesteund voelen.

Trauma en chronische stress (hierna verkort tot alleen het woord trauma) leiden vaak tot problemen met leren en gedrag. Kinderen nemen hun trauma namelijk ook mee naar school. Daarnaast kunnen de effecten van trauma een schoolplaatsing verstoren. Daarom is het belangrijk om te weten hoe we traumasensitief kunnen handelen. Daarnaast zijn we ons ervan bewust dat ook de leerkracht zijn eigen context meeneemt in de interactie met de leerling.

Voor elke werknemer binnen De Leidse Buitenschool wordt gesteld dat het belangrijk is om kennis te hebben over de impact van trauma en hoe het ons handelen en het gedrag van de leerlingen kan beïnvloeden. Hierdoor lukt het namelijk beter om:

- het gedrag van getraumatiseerde leerlingen te begrijpen en te beïnvloeden;
- leerlingen zich veiliger te laten voelen zodat ze meer toekomen aan leren;
- een actieve rol te spelen bij het vergroten van de veerkracht van leerlingen;
- steun te zoeken en krijgen bij anderen en meer tevreden te zijn over het werk, zodat je vervolgens beschikbaar blijft voor de leerlingen.

Elke werknemer volgt om deze reden de training Traumasensitief Onderwijs. En voor ouders wordt om het jaar een Ouderavond georganiseerd met het thema Traumasensitief onderwijs. Om te begrijpen wat de impact van trauma is, is het namelijk belangrijk om te weten wat trauma is. Hieronder volgt een korte samenvatting van wat de inhoud van de training en de basisprincipes van waaruit binnen De Leidse Buitenschool handelt.

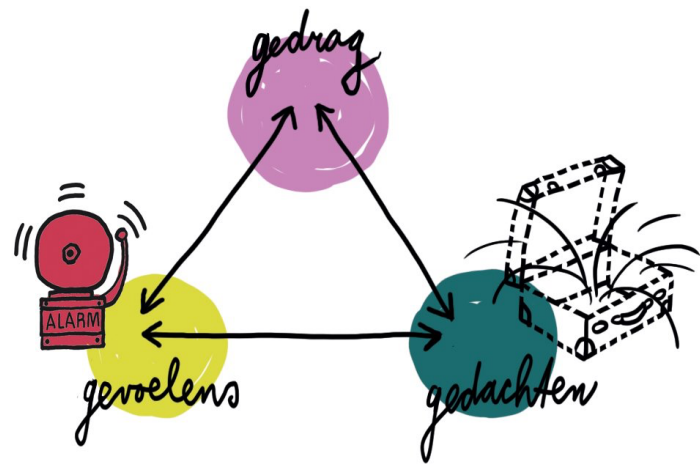
Trauma kan een sterk gevoel van onveiligheid of dreiging zijn, overweldigende emoties of fysieke effecten hebben. De vormen van trauma zijn enkelvoudig, meervoudig, interpersoonlijk, vroegkinderlijk chronisch (complex) of secundair trauma. Er zijn verschillende traumareacties mogelijk; namelijk fysieke stressreacties, ontwikkelen van negatieve overtuigingen, verwachtingen en stemming, vermijding en veranderingen in spanningsniveau. Niet elk van deze reacties is zichtbaar en de reacties kunnen soms ook op elkaar lijken of overlappen met elkaar. Wegrennen kan bijvoorbeeld een vorm van vluchten zijn, maar ook een vorm van vermijden.

Om te begrijpen hoe we reageren op gevaar, helpt het om het interne alarmsysteem te begrijpen. In onze hersenen bevindt zich een intern alarmsysteem, de amygdala. Dit interne alarmsysteem koppelt binnenkomende informatie, afkomstig van verschillende zintuigen, aan een emotie. Op die manier krijgen herinneringen aan meegemaakte gebeurtenissen een emotionele waarde. Het kan hierbij om

zowel positieve als negatieve emoties gaan. Het alarmsysteem is vooral goed in het opslaan van mogelijk gevaarlijke situaties. Een bedreigende situatie kan hierdoor snel worden herkend, waardoor er op tijd gereageerd kan worden. Het functioneert dus als een alarmbel. Wanneer de alarmbel in onze hersenen aangeeft dat er gevaar dreigt, activeren de hersenen de aanmaak van stresshormonen zoals adrenaline. Die zorgen ervoor dat we direct op gevaar kunnen reageren door te vechten, te vluchten of te bevriezen.

Door de veerkracht van een kind te vergroten, kunnen de volgende gevolgen van ingrijpende gebeurtenissen, chronische stress en trauma worden beperkt. Veerkracht kan je zien als een weegschaal, waarbij de ene kant positieve ervaringen zijn en de andere kant negatieve ervaringen. Positieve ervaringen zijn bijvoorbeeld stabiele relaties met steunende volwassenen en een veilige thuissituatie. Negatieve ervaringen zijn bijvoorbeeld psychiatrische problematiek, verwaarlozing en huiselijk geweld.

Om het gedrag van getraumatiseerde kinderen te begrijpen is het belangrijk om te weten dat het gedrag het topje van de ijsberg is, daar onder liggen gevoelens en gedachten. Dit wordt de GGG-driehoek genoemd. Onze reactie is afhankelijk van de manier waarop wij denken en hoe wij ons voelen bij de situatie. Er is dus een relatie tussen je gedachten, gevoelens en gedrag. De pijlen in de driehoek wijzen twee kanten op: elk element van de driehoek heeft invloed op de andere twee elementen.

Afbeelding 1. GGG-driehoek

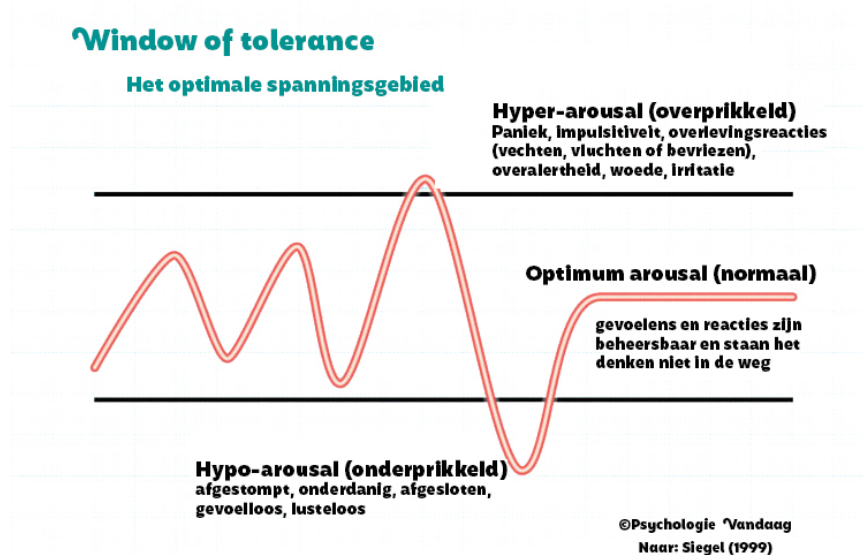
Als leerkracht moet je bewust zijn van de rol die je kan spelen in het leven van getraumatiseerde kinderen. Je moet je inzetten om het gevoel van veiligheid te vergroten voor de klas en voor de individuele leerlingen. Een kind dat zich onveilig voelt, is zeer gevoelig voor ook de non-verbale communicatie; hoe iets gezegd wordt, is vaak veel belangrijker dan wat er gezegd wordt. Praten met een kalme, vriendelijke stem en een kalme, steunende houding vergroten het gevoel van veiligheid bij een kind. Daarnaast is het belangrijk om je vooral te richten op positief gedrag. Negatief gedrag kan worden gezien als een bevestiging van de dysfunctionele overtuigingen die de leerling al heeft ontwikkeld: 'zie je wel dat ik het toch niet kan'.

Hoofdstuk 2 Van visie naar beleid

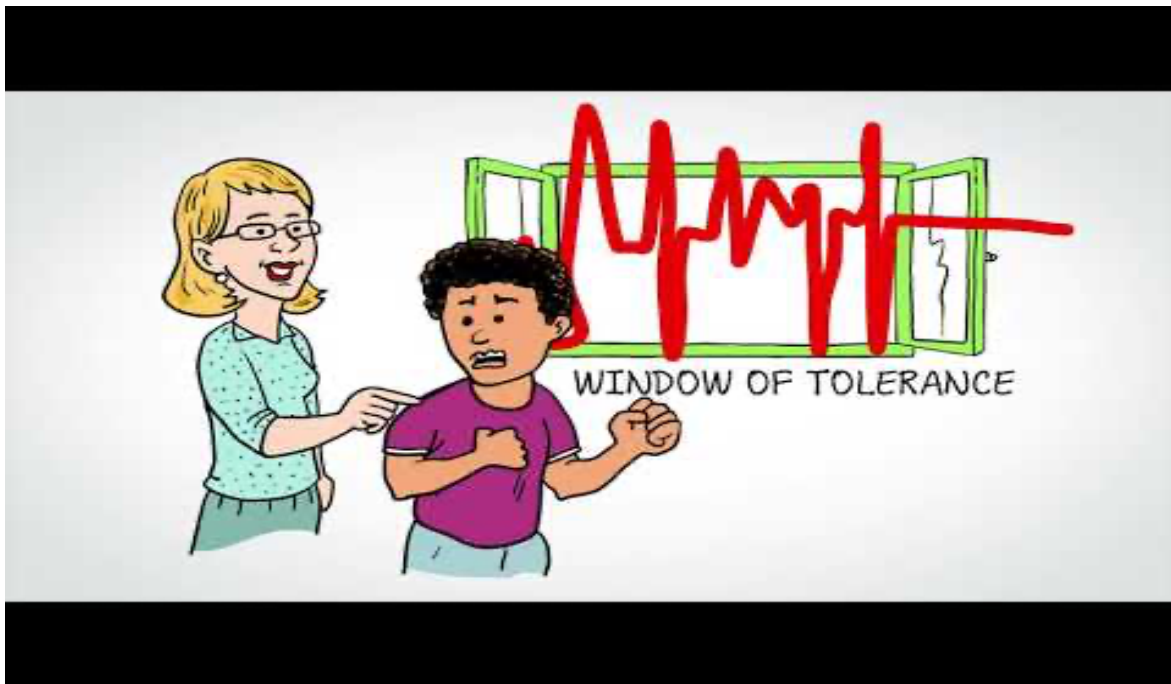
Ieder mens beschikt over een Window of Tolerance (WOT); een zogeheten raampje waarbinnen iemand in staat is te functioneren, leren en luisteren. De WOT gaat uit van het optimale spanningsgebied waarbinnen emoties beheersbaar zijn en emoties het denken niet in de weg staan, de zogeheten emotieregulatie. Vanaf de babytijd tot de volwassenheid verloopt deze emotieregulatie van regulatie met hulp van de nabije ander (co-regulatie) naar zelfregulatie. Er is daarmee sprake van een proces dat bij het opgroeien hoort. Hoewel mensen in toenemende mate in staat zijn hun emoties te reguleren, kan dit in verschillende situaties en onder diverse omstandigheden beter of minder goed gaan. Dit betekent niet alleen verschuiven binnen en buiten het raam, maar ook dat de grootte van dit raam kan verschillen.

Het moment dat een leerling uit diens raam schiet als gevolg van stress, is niet het moment om als volwassene een reactie te geven op gedrag en te verwachten dat een leerling dit direct kan herstellen. Immers buiten het raam is weinig tot geen ruimte om te functioneren, leren en luisteren. In dit geval geldt 'smeed het ijzer als het koud is'. Het brein moet eerst weer rustig zijn om te kunnen functioneren en emoties te kunnen reguleren. Van belang is daarom eerst veiligheid te bieden en de leerling te laten kalmeren en pas op de situatie terug te komen als de leerling in diens emoties is gezakt.

Anderzijds wordt het gedrag dat een leerling toont bij over- of onderprikkeling niet zonder meer geaccepteerd. Ook buiten het raam is bijvoorbeeld agressie niet te tolereren. Om die reden wordt later altijd teruggekomen op het gedrag. In dat gesprekje worden (samen met ouders) afspraken gemaakt over alternatief gedrag en over hoe dat aangeleerd kan worden.

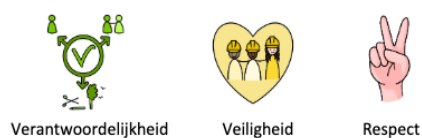
Afbeelding 2: Window of Tolerance

[Animatie Stress window of tolerance \(Augeo Foundation en Stichting Kinderpostzegels Nederland\)](#)

Om ervoor te zorgen dat leerlingen niet alleen binnen hun raam kunnen blijven, maar deze ook kunnen vergroten en daarbij hun competenties kunnen vergroten gedrag is er een preventieve en positieve aanpak nodig rond gedrag en mogelijke gedragsproblematiek.

Binnen De Leidse Buitenschool vormt School Wide - Positive Behavior Support (SW-PBS) hierin een belangrijke pijler, omdat dit uitgaat van het principe dat gewenst gedrag genoemd moet worden en aangeleerd kan worden. De Leidse Buitenschool heeft drie waarden bepaald van waaruit het gewenste gedrag geformuleerd is:

De Leidse Buitenschool vindt het belangrijk om zich actief af te blijven vragen hoe leerlingen binnen de klas ondersteund kunnen worden, ofwel: wat heeft een leerling nodig om te kunnen ontwikkelen richting een perspectief? Het is bekend dat elke leerling in principe bij de groep wil horen (en dus in een klas wil zijn). Dit draagt vervolgens bij aan positief gedrag, welzijn, betere leerprestaties en een succesvolle schoolloopbaan voor alle leerlingen. Hierop is het pro-actieve beleid geformuleerd (geldend voor iedereen). Als een leerling hierop uitvalt, zal dit signaal opgepakt worden en zal overgegaan worden naar preventief beleid (voor sommigen) en curatieve beleid (voor enkelen) op zowel school- als klasniveau.

Pro-actief beleid

Schoolniveau	Klasniveau
Veilige voorspelbare leeromgeving - Missie, visie - Handelingsgericht werken - Open gesprekscultuur - Oudercontacten	Gedragmatig klassenmanagement - Opstellen klassenafspraken - Coachen op klassenafspraken - Duidelijke, klassikale instructies - Vakoverstijgend aandacht voor Leren leren en Sociaal gedrag

Preventief beleid

Schoolniveau	Klasniveau
- Positieve leerkracht-leerling interactie - Verbonden teams - Zelfreflectie teamleden - Teamontwikkeling	Voorkomen van gedragsproblemen - Ontwikkelen positieve leerkracht-leerlingrelaties - Observeren en duiden - Trainen van gewenst gedrag - Time-in tafel/hoek

Curatief beleid

Schoolniveau	Klasniveau
- Systematisch afstemmen binnen het schoolteam aan de hand van handelingsgericht werken en de gedragscyclus (zie bijlage 1), bijvoorbeeld in de Commissie voor Begeleiding (CvB)	- Aanpak ernstige gedragsproblemen, aanbod voor leerlingen bij wie de pro-actieve en preventieve middelen onvoldoende blijken (top van de PBS-piramide) - Crisisinterventie - Herstelstrategieën - Individueel aanbod op gedrag (bijv. coaching)

Op schoolniveau wordt proactief handelen vormgegeven door het aanmoedigen van een veilige, stimulerende en voorspelbare schoolomgeving. Door het gebruik van dezelfde regels en een eenduidige aanpak door alle teamleden zetten wij als school in op een positief, gestructureerd, visueel ondersteund en daarmee veilig schoolklimaat. Het pedagogisch schoolklimaat is hiermee niet persoonsafhankelijk, maar gebaseerd op een protocol voor handelen bij (on)gewenst gedrag, gedragen door de gehele Aloysiusstichting. Dit protocol schept duidelijkheid voor alle leerlingen, teamleden en ouders over wat De Leidse Buitenschool verstaat onder (on)gewenst gedrag en hoe hierop wordt gereageerd. Ook wordt de inzet tot en het vasthouden van positief gedrag beloond door middel van concrete en visueel gemaakte beloningen, welke – evenals de consequenties - schoolbreed gelijk zijn.

Hoofdstuk 3 Van beleid naar aanbod

De visie rondom het pedagogisch schoolklimaat van De Leidse Buitenschool is vertaald naar interventies die onderverdeeld kunnen worden in ondersteuningsniveau 1 (groen), 2 (geel) en 3 (rood).

Zoals al eerder aangeven hanteert De Leidse Buitenschool twee belangrijke pijlers als het gaat om zijn pedagogische klimaat: PBS en traumasensitief onderwijs.

In het basisaanbod ontvangen alle leerlingen de basisvoorwaarden van traumasensitief onderwijs:

- Voorspelbaarheid
- Prikkelarme leeromgeving, door kleine klassen en veel structuur
- Consequent handelen
- Co-regulatie
- Succeservaringen opdoen door aansluiten bij de onderwijsbehoeften.

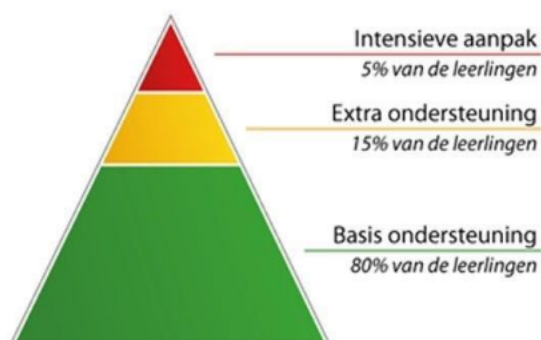
Daarbij gaan wij ervan uit dat gewenst gedrag aangeleerd dient te worden middels een beloningssysteem. In de Jaarkalender Sociaal Gedrag staat om die reden vermeld welk specifiek gewenst gedrag geoefend wordt. Daarnaast zijn in de Jaarkalender de lessen Sociaal Emotioneel Leren opgenomen (via de methode KWINK) en de lessen Burgerschapsvorming en Seksuele en relationele vorming.

Voor sommige leerlingen is dit niet voldoende om zich te kunnen ontwikkelen. Zij hebben meer nodig. De leerkracht en eventuele ondersteuner in de klas bespreken de leerling in het zorgteam met de gedragswetenschapper en de intern begeleider. Daaruit kan een interventie of benadering komen die nog haalbaar is voor de leerkracht. Of er kan besloten worden dat een interne zorgverlener beter passend is. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Logopedie
- Fysiotherapie
- Jeugdhulpverlener wijkteam (Katwijk)
- Jeugdhulp op school (JOS) - Prodeba

Het doel van iedere interventie is dat het in eerste instantie de leerling iets oplevert en secundair de leerkracht. De leerling leert nieuwe vaardigheden en kan zich hierdoor ook op andere gebieden verder ontwikkelen. Zo leidt het samen maken van moeilijke keersommen tot het beheersen van keersommen en het vergroten van zelfvertrouwen en het vergroten van Leren denken en leren vaardigheden.

Het aanbod aan interventies van basis naar specifiek naar intensief ziet er volgens de PBS-piramide als volgt uit:

Ondersteuningsniveau 1: groen

Het groene ondersteuningsniveau bevat het basisaanbod aan interventies. Door hier eenduidig in te zijn binnen de school is het handelen van de leerkracht voorspelbaar en consequent.

Belangrijke middelen in de basisinterventie zijn:

- De lessen in de Jaarkalender Sociaal en Emotioneel Leren en Burgerschap, waarbij er elk jaar gestart wordt met aandacht voor het aanleren van gewenst gedrag (PBS-lessen) en het met elkaar duidelijke afspraken maken over hoe de klas veilig blijft en goed tot leren kan komen (Gouden Weken). Daarna volgen de lessen KWINK, Lijf & Relatie en Burgerschap.
- De reactieprocedure (zie bijlage 3), als het gedrag even niet overeenkomt met de afspraak.
- De gedragsposter, waarin visueel het gedrag inzichtelijk wordt gemaakt inclusief de consequentie.

Ondersteuningsniveau 2: geel

Als gesignaleerd wordt dat een leerling veelvuldig niet meekomt middels de basisinterventies en vaak moet ontprikkelen buiten de klas (met groene kaart op de gang/bezoek aan de maatjesklas/bezoek aan de achterwacht), dan wordt de leerling door de leerkracht besproken in het zorgteam en in de Commissie van Begeleiding (CvB). Bij het bespreken is de gedragscyclus (zie bijlage II) altijd leidend. Besloten wordt dat er een specifieke interventie nodig is die afwijkt van de basisinterventies, waarbij wordt uitgegaan van kortdurende momenten gedurende vaste momenten in de week.

Binnen de gele interventies vallen:

- Verlengde instructie op Sociaal gedrag en Leren Leren
- De JOS begeleider komt in de groep omdat de leerling altijd moeite heeft met dat ene moment of die ene vaardigheid.
- De JOS begeleider gaat met een groepje leerlingen buiten de klas aan de slag met een zorgdoel (om tot leren te komen).
- De JOS begeleider biedt begeleiding bij het buitenspelen aan een aantal leerlingen
- Check In, Check Out: hierbij worden in samenspraak met leerling, school en ouders haalbare doelen voor de individuele leerling opgesteld die dagelijks individueel worden herhaald en aan het eind van de dag worden geëvalueerd.

Ondersteuningsniveau 3: rood

De intensieve interventie kenmerkt zich door individuele aandacht hooguit twee keer per week een uur. Meestal is het gedrag zeer opvallend tot onveilig, is de betekenisverlening complex en is de aanpak op het randje van een therapeutische interventie. Dan zijn er individuele gesprekken nodig om de gedragscyclus helder te krijgen en de interventies plaats te laten vinden. Voor de rode interventie geldt dat er een individueel handelingsplan (IHP) opgesteld dient te worden, waar ouders akkoord voor geven. Het handelingsplan zal opgesteld worden door de jeugdbegeleider van jeugdhulp-organisatie Prodeba. De eindverantwoordelijkheid ligt bij De Leidse Buitenschool en Prodeba. Het individueel handelingsplan maakt onderdeel uit van het OPP, zodat blijkt dat er integraal gearrangeerd wordt.

Binnen de rode interventies vallen:

- Gesprekken over de binnenwereld van een leerling
- Samen opstellen signaleringsplan

- Psycho-educatie
- Angst reduceren voor specifieke situaties
- Achterhalen triggers en kernovertuigingen die de gedachten-gevoel-gedrag driehoek voeden.

NB. De ondersteuning op ondersteuningsniveau 3 heeft in principe een tijdelijk karakter en kan nooit uit meer dan 2 uur per week bestaan. Als ondersteuningsniveau 3 niet voldoende is of als ondersteuningsniveau 3 meer dan twee periodes noodzakelijk is (een periode is van groepsbespreking tot groepsbespreking) dan zegt dat iets over de intensiteit van de zorgbehoeften en/of de structurele onderwijs- en zorgbehoeften. Het kan zijn dat de zorg opgeschaald dient te worden of dat er nagedacht gaat worden over een structureel aanbod binnen een onderwijs-zorg arrangement of een zorg-onderwijs arrangement.

De omgekeerde piramide

Het aanbod binnen de ondersteuningsniveaus is visueel gemaakt in een omgekeerde piramide (zie bijlage 6). Binnen de school wordt gebruik gemaakt van deze omgekeerde piramide voor pedagogisch handelen bij de groepsbesprekingen en het dient als een overzicht voor het gehele schoolondersteuningsplan. In de omgekeerde piramide komende dezelfde drie interventieniveaus naar voren:

- Groen (80% van de leerlingen): dit is het basisaanbod die geldt voor alle leerlingen. Hierin zitten schoolbrede afspraken, gedragslessen en routines die zichtbaar zijn in de klas en in de algemene ruimtes. Denk aan beloningssystemen, het aanleren van gewenst gedrag en het stimuleren van zelfregulatie, keuzevaardigheden en de omgang met anderen. Sociale veiligheid en het bespreekbaar maken van gevoelens zijn belangrijke bouwstenen in deze laag.
- Geel (15% van de leerlingen): Voor sommige leerlingen is extra ondersteuning nodig. Zij krijgen aanvullend op het basisaanbod bijvoorbeeld vaste contactmomenten, extra oefenkansen, preventieve interventies of begeleiding in het maken van goede keuzes. Hierin wordt het onderwijsaanbod herhaald en verdiept, gericht op specifieke sociale of gedragsmatige vaardigheden.
- Rood (5% van de leerlingen): Een klein deel van de leerlingen heeft intensieve, individuele ondersteuning nodig. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met interne en externe zorgpartners. Denk aan het opstellen van handelingsplannen of het uitvoeren van een individueel begeleidingstraject op maat door een externe zorgpartner. Binnen deze laag staat maatwerk centraal, waarbij we zowel het kind als de context waarin het zich bevindt meenemen.

Uniek aan dit model is dat het sociaal en emotioneel leren expliciet wordt gekoppeld aan concrete interventies en onderwijsactiviteiten. Leerlingen leren stap voor stap: hun eigen emoties en gedrag herkennen, empathie tonen, keuzes maken, omgaan met conflicten en samenwerken. Door deze aanpak streven we naar een inclusieve en veilige leeromgeving waar elk kind tot zijn recht komt, zich gezien voelt en de ruimte krijgt om te groeien.

In hoofdstuk 4 en 5 zullen enkele interventies uit basisaanbod nader uitgewerkt worden, namelijk de gedragsposter en de methode KWINK.

Hoofdstuk 4 De gedragsposter

In alle klassen en ruimtes binnen de school hangt de zogeheten gedragsposter, aangepast naar bouw (zie bijlage 2 voor de gedragsposter van de onderbouw). Door het gebruik van deze gedragsposter kan bij (on)gewenst gedrag eenduidig gehandeld worden door alle leerkrachten. De leerling weet en ziet hoe de leerkracht gaat handelen en wat de beloningen of consequenties zijn van het gedrag en is hierdoor voorspelbaar.

Alle teamleden gebruiken de gedragsposter op dezelfde pedagogische manier. Dat wil zeggen volgens het Sociale competentiemodel van Bartels en de afspraken vanuit PBS. Dit komt in kort neer op:

1. De leerkracht sluit aan bij de competenties van de leerling, waardoor er een balans is tussen taken en vaardigheden.
2. Gewenst gedrag wordt geoefend, vergroot en bekrachtigd.
3. Ongewenst gedrag wordt (waar mogelijk) genegeerd.

De namen van de leerlingen staan op een wasknijper. Deze worden aan de zijkant van de poster geplaatst. Alle leerlingen starten iedere dag op het blauwe 'start van de dag'-vlak. Iedere dag heeft de leerling daarmee een nieuwe en positieve start.

Een leerling krijgt verbaal en visueel concrete complimenten op gewenst gedrag en diens knijper gaat zo snel als mogelijk omhoog naar de (donkere) groene kleur op de poster ('klaar om te leren'). Gaat het gedrag in de groep niet voldoende, spreekt de leerkracht de leerling aan volgens de afgesproken reactieprocedure (zie bijlage 3). Blijft de leerling ongewenst gedrag vertonen, gaat de knijper met de naam van de leerling uiteindelijk een niveau naar beneden. Direct zodra het gedrag verbetert, gaat de knijper weer een niveau omhoog, voorzien van een positieve opmerking over het gewenste gedrag. De leerling krijgt door middel van dit systeem dus direct mondelinge en visuele feedback op zijn/haar gedrag en inzet om dit positief te houden of te verbeteren.

Hoofdstuk 5 KWINK

Binnen de school wordt er gebruik gemaakt van KWINK voor sociaal-emotioneel leren (SEL). Deze methode helpt verstoring gedrag te voorkomen (waaronder pestgedrag) door kinderen met een groepsbrede aanpak positief gedrag aan te leren. De methode wordt online aangeboden en bestaat uit 20 lessen per jaar voor de onder-, midden- en bovenbouw. Elke twee weken wordt er één les behandeld, deze kan worden verdeeld over de twee weken. In de jaarkalender gedrag staat aangegeven wanneer welke les kan worden aangeboden.

KWINK werkt op basis van vijf fundamentele levensvaardigheden (competenties) voor sociaal-emotioneel leren op basis van wetenschappelijke bewezen inzichten. KWINK werkt handelingsgericht en sluit aan bij passend onderwijs en de principes van Positive Behavior Support (PBS). Er zijn vijf verschillende bepalende groepsfases die doorlopen moeten worden. Onderzoek naar groepsdynamica toont aan dat een leraar die rekening houdt met de fases die een groep doormaakt en daar zowel sturend als volgend in handelt, de beste voorwaarden creëert voor een succesvol en prettig jaar. De groepsfases zijn:

1. Forming: deze fase bestaat uit de kennismaking en oriëntatie: wie is wie en hoe werkt het hier;
2. Norming: de normen, regels en gedragsverwachtingen, op basis van de benadering van Positive Behavior Support waarin de gezamenlijke waarden van het schoolteam centraal staan;
3. Storming: de strijd om de hiërarchie; een sociale strijd om op verbaal, fysiek en 'digitaal' vlak zo hoog mogelijk te komen;
4. Performing: als de eerste drie fases goed verlopen, dan is dit de periode van een positief leer- en leefklimaat en is de klas een groep;
5. Adjourning: dit is de periode van voorbereiden op het afscheid.

Hoelang elke fase duurt is niet te zeggen, maar in grote lijnen moeten de fases forming, norming en storming voor een prettig en succesvol jaar met de groep voor de herfstvakantie goed zijn doorlopen. Elke groep maakt deze fases door.

Sociaal-emotioneel leren kent vijf competenties: besef van jezelf (ik), zelfmanagement (ik), besef van de ander (jij), relaties hanteren (jij) en keuzes maken (wij). KWINK zet deze vijf SEL-competenties uit in een leerlijn voor de hele school, verbindt die aan de groepsfases en creëert zo de beste voorwaarden voor een veilig leer- en leefklimaat. Onderzoek laat zien dat preventie velen malen effectiever (en dus goedkoper) is dan achteraf repareren. Binnen de preventie zijn drie niveaus te onderscheiden. KWINK leert groepsbreed positief gedrag aan dat voor 85 tot 90% van de kinderen voldoende is en voorkomt op deze manier in veel gevallen onnodige 'reparatie' achteraf.

Binnen KWINK wordt gewerkt met KWINK-slagen: de aardigspreker, de keuzechecker, de verderkijker, de zelfontspanner en de zelfvertrouwer. Deze zien er voor de onder- en middenbouw anders uit dan voor de bovenbouw, de betekenis is echter hetzelfde. Onder de ik-competentie 'besef van jezelf' vallen de aardigspreker en de zelfvertrouwer en onder 'zelfmanagement' valt de zelfontspanner. Onder de jij-competenties 'besef van een ander' en 'relaties hanteren' vallen de aardigspreker en de verderkijker. Onder de wij-competentie 'keuzes maken' valt de keuzechecker en onder 'relaties hanteren' valt weer de aardigspreker.

De aardigspreker gaat om de manier waarop een kind iets tegen een ander zegt. Het is een techniek die leerlingen leert om even na te denken voor ze wat zeggen, in plaats van meteen impulsief te reageren. Ook helpt deze techniek om te beginnen bij wat feitelijk gebeurt, zonder daar meteen een oordeel aan te verbinden. De techniek maakt kinderen bewust van het belang om iets op een aardige manier te zeggen.

Afbeelding 3. KWINK-slag De aardigspreker

Afbeelding 4. KWINK-slag de keuzechecker

De keuzechecker helpt kinderen om zich bewust te zijn van de keuzes die ze hebben. Kinderen maken voortdurend keuzes. Dat kunnen bewuste keuzes zijn, maar ook onbewuste keuzes. De techniek helpt om een afgewogen keuze te maken, ook rekening houdend met de gevolgen die deze keuze voor een ander heeft.

De verderkijker gaat om de manier hoe je met een ander omgaat. Een belangrijke voorwaarde voor een prettige omgang met anderen is empathie: het vermogen om je in te leven in de ander. Een empathische houding betekent dat je je iets kunt voorstellen bij wat de ander ziet, hoort, voelt en denkt. De verderkijker is een techniek die kinderen helpt om hier concreet aan te werken.

Afbeelding 5. KWINK-slag De verderkijker

Afbeelding 6. KWINK-slag de zelfontspanner

De zelfontspanner gaat om tot rust komen. In verschillende situaties kan het belangrijk zijn om tot rust te komen, dat gaat niet altijd vanzelf. Vaste handelingspatronen kunnen helpen om het gevoel van stress te doorbreken en daarna op een ander energieniveau te gaan. De zelfontspanner helpt een kind om doelgericht te werken aan een rustig gevoel. Dat begint in het lijf en werkt door in het hoofd.

De zelfvertrouwer is een techniek die helpt bij het werken aan zelfvertrouwen. Zelfvertrouwen heeft te maken met een realistische kijk op wat je kunt en wat je niet kunt, en het vertrouwen dat dit voldoende is voor de taken en situaties die op je afkomen. Aan zelfvertrouwen kun je bewust werken, zowel fysiek als cognitief. De zelfvertrouwer is een techniek die helpt bij het werken aan zelfvertrouwen.

Afbeelding 7. KWINK-slag de zelfvertrouwer

Hoofdstuk 6 Handelen bij (on)gewenst gedrag

Voor ongewenst gedrag wordt er onderscheid gemaakt in klein (storend, ongewenst) probleemgedrag en groot (onveilig) probleemgedrag. Daarbij wordt verschil gemaakt tussen gedrag gericht op de ander en gedrag gericht op de omgeving.

Klein probleemgedrag
☐ Ongepast taalgebruik/schelden ☐ Obscene gebaren ☐ Ruzie met medeleerling ☐ Plagen ☐ Fysiek contact ☐ Ongehoorzaam/tegendraads/opstandig ☐ Spieken ☐ Liegen/bedrog ☐ Oneigenlijk gebruik van materiaal ☐ Te laat ☐ Les overslaan ☐ Overtreding kledingvoorschriften ☐ Onacceptabel gebruik digitale middelen ☐ Anders, nl. ...
Groot probleemgedrag
☐ Verbale agressie (dreigen) ☐ Fysieke agressie (actief) ☐ Fysieke agressie (reactief) ☐ Moedwillig verstoren van de les ☐ Pesten persoonlijk ☐ Pesten via digitale middelen ☐ Vechten ☐ Gebrek aan respect ☐ Discriminatie ☐ Seksueel overschrijdend gedrag ☐ Ongeoorloofd buiten het schoolterrein ☐ Brandstichting ☐ Materiële vernieling/vandalisme ☐ Diefstal van schoolmaterialen ☐ Diefstal van medeleerlingen ☐ Diefstal van medewerkers ☐ Anders, nl. ...

In ons handelen staat gewenst gedrag centraal. Daarbij gaan we ervan uit dat leerlingen gewenst gedrag laten zien als ze het kunnen. Om iets te kunnen, zijn er lessen, tijd en ruimte om te oefenen nodig. Gewenst gedrag wordt bevestigd zodra het wordt waargenomen.

Niveau 1 (paars en donkergroen op de gedragsposter)

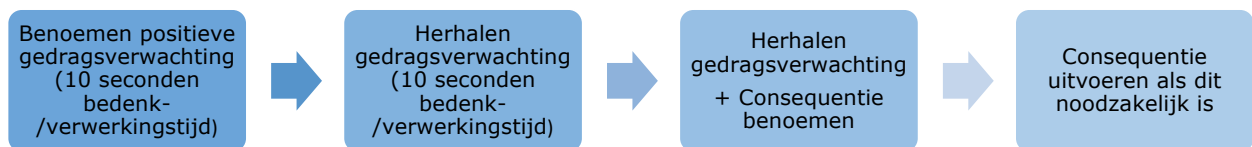
Het gedrag van de leerling is prima of voldoende. De leerkracht handelt volgens de basisprincipes van de klas en zorgt voor een positief pedagogisch klimaat in de klas door:

- Het consequent inzetten van de gedragsposter;
- Het voldoen aan de psychologische basisbehoeften van de leerlingen (autonomie, betrokkenheid/relatie en competentie);

- Bespreken/oefenen van gewenst gedrag door herhaalde klassikale lessen (in de klas en in de betreffende ruimtes) en het bekrachtigen van gewenst gedrag;
- Minimaal eens per drie weken met de groep het gedrag te evalueren;
- Minimaal eens per drie weken een opmerking te schrijven in het logboek van ESIS onder het kopje 'gedrag'.
- Het volgen van de vastgelegde reactieprocedure bij ongewenst gedrag.

De leerling start elke dag in blauw ('start van de dag'). Zodra de leerling zich gedraagt volgens de gedragsregels en positief en prettig gedrag laat zien, gaat de knijper omhoog naar (donker)groen of bij uitzonderlijk goed gedrag direct naar paars.

Als er sprake is van ongewenst gedrag, krijgt de leerling drie kansen om gewenst gedrag te laten zien, waarbij de gedragsverwachting steeds opnieuw, concreet wordt uitgesproken. Dit gebeurt op de volgende wijze:

Als de leerling na deze drie aansturingen niet het gewenste gedrag laat zien, zakt hij/zij in kleur, waarbij opnieuw wordt benoemd wat de leerkracht verwacht aan gedrag en wat de consequentie is. Zodra de leerling laat zien zijn/haar gedrag positief te kunnen veranderen, gaat de knijper weer omhoog en wordt de leerling bekrachtigd met een compliment op gedrag.

Als een leerling eindigt in het paars of donkergroen en dus een super- of goede dag heeft gehad, krijgt hij/zij een beloning. Deze bestaat uit respectievelijk 2 of 1 muntje(s), welke worden gespaard voor de groepsbeloning en de individuele beloning. De leerkracht heeft een vast moment waarop de leerling de muntjes kan inleveren en de hoeveelheid verdiende muntjes wordt geregistreerd.

Niveau 2 (lichtgroen en oranje op de gedragsposter)

Niveau 1 blijkt niet toereikend. De leerkracht moet herhaald inzetten om ongewenst gedrag om te zetten naar gewenst gedrag. Bij herhaald storend gedrag gaat de leerling volgens de reactieprocedure van donkergroen over naar lichtgroen en bij onveranderd storend gedrag naar oranje.

Op het lichtgroene niveau is nog steeds sprake een time-in (de leerling blijft in de groep). Echter zit de leerling vijf minuten niet op zijn/haar eigen plek, maar op een vaste stilteplek dicht bij de leerkracht; uit de situatie en nog van nabij aan te sturen (non-verbaal of verbaal). De leerling kan nog meedoen met de les. Als de leerling zijn/haar gedrag binnen deze tijd heeft hersteld, kan hij/zij terug naar de eigen plek en stijgt de knijper weer.

Lukt het nog niet, kan de leerkracht ervoor kiezen de tijd met vijf minuten te verlengen en wordt het gewenste gedrag herhaald. Wanneer de leerling storend gedrag blijft vertonen op de stilteplek, zakt de knijper naar oranje en wordt hij/zij naar de stilteplek in de (vaste) maatjesklas gebracht of gestuurd, waar de leerling tijd en ruimte krijgt om los van de plek die hem of haar onrustig maakte weer tot rust te komen. Als de leerling hier na 10 minuten het gewenste gedrag kan laten zien, mag hij/zij terug naar de stilteplek (vijf minuten) in de eigen klas of naar zijn/haar plek en wordt de knijper

naar lichtgroen verplaatst. De leerling blijft, indien nodig, nog een aantal minuten op de stilteplek in de eigen klas zitten en geeft daar aan voldoende hersteld te zijn in gedrag om weer mee te kunnen doen. Hierna gaat de knipper naar lichtgroen en de leerling kan weer meedoen vanaf de eigen plek.

Handelingen, na afloop uit te voeren door de leerkracht:

- De leerkracht registreert het 'kleine' probleemgedrag in ESIS.
- De leerkracht mailt ouders wanneer en waarom hun kind in de maatjesklas is geweest en hoe dit (positief) afgesloten is met de leerling. De leerkracht bespreekt hoe het thuis gaat en of ouders een idee hebben waar het gedrag vandaan komt;
- De leerkracht heeft overleg met de gedragswetenschapper als dit gedrag regelmatig (meer dan 3x per week) voorkomt. Als het gedrag voortkomt uit problemen op gebied van didactiek wordt de intern begeleider betrokken. Afspraken n.a.v. dit overleg worden genoteerd in een gespreksverslag en opgeslagen in ESIS bij Registraties. De afspraken worden met ouders besproken. De voorkeur van school gaat hierbij uit naar een persoonlijk gesprek.

Niveau 3 (rood op de gedragsposter)

Niveau 2 blijkt niet toereikend. De leerling heeft een individuele time-out nodig vanwege onveilig gedrag. Hiervoor is een achterwacht ingericht, waar een vaste volwassene de leerling opvangt. In deze achterwachtruimte krijgt de leerling de gelegenheid zelfstandig of met hulp rustig te worden. Daarbij wordt in acht genomen dat, ook wanneer de leerling buiten zijn/haar Window Of Tolerance is, de situatie voor de leerling zelf, de volwassene en eventuele medeleerlingen veilig blijft. Welke middelen moeten worden ingezet om het onveilige, overprikkelde gedrag om te zetten naar veilig gedrag zijn kindafhankelijk en waar mogelijk binnen het zorgteam en met ouders besproken. Zodra de leerling weer terug kan naar de klas, gaat de leerling naar lichtgroen. De leerling gaat dus wel naar de eigen klas, maar blijft, zoals ook bij niveau 2, op de stilteplek om te laten zien dat hij/zij ook in de klas weer gewenst gedrag beheerst.

Handelingen, na afloop uit te voeren:

- Op het moment dat de leerling weer rustig is, vult de achterwacht samen met de leerling een 5G-schema in (gebeurtenis, gedachte, gevoel, gedrag, gevolg, zie bijlage 4). Het doel hiervan is dat de leerling zich bewust wordt van zijn/haar gevoel, gedachten en handelen. Daarnaast wordt een aanzet gemaakt voor alternatief positief gedrag en de gevolgen daarvan. Bewustwording is immers de eerste stap naar verandering. De achterwacht koppelt terug aan de leerkracht hoe de situatie is opgelost en welke afspraken er zijn gemaakt. De leerkracht bespreekt het 5G-schema na met de leerling.
- Het gedrag van de leerling wordt door de leerkracht besproken met de ouders. In overleg worden afspraken gemaakt, afhankelijk van het aantal keer dat een leerling onveilig gedrag heeft vertoond.
 - Eerste keer: gedrag wordt telefonisch (taxi-kinderen) of persoonlijk (kinderen die opgehaald worden) gemeld;
 - Tweede keer: ouders hebben een gesprek op school met de leerkracht;
 - Derde keer: ouders hebben een gesprek op school met de leerkracht en de gedragswetenschapper;
 - Vierde keer: ouders hebben een gesprek op school met de leerkracht, gedragswetenschapper en locatiecoördinator;

- Vijfde keer: ouders hebben een gesprek op school met de leerkracht, gedragswetenschapper en de locatiedirecteur.

Waar mogelijk is de leerling (deels) aanwezig bij dit gesprek. Van de gesprekken wordt een verslag geregistreerd in ESIS. Ook vult de leerkracht Schoolaris in en maakt hiervan een melding in ESIS ('zie Schoolaris').

- De leerkracht zet de leerling, met medeweten van ouders op de agenda van de Commissie voor Begeleiding (CvB) als de leerling 3 of meer keer op niveau 3 is geweest. De leerkracht bespreekt de uitkomst van de CvB met ouders.

NB. De Leidse Buitenschool vindt het van groot belang dat alle leerlingen in verbinding blijven met een volwassene, omdat de leerling het niet alleen kan of hoeft op te lossen. Daarom vindt er een opbouw plaats van een time-in binnen de groepen naar een time-in bij de Achterwacht.

Leerling buiten de klas

Als een leerling zelf uit de klas gaat zonder toestemming of reden, is de schoolbrede afspraak dat deze tijd wordt ingehaald. De leerkracht bespreekt in overleg met de leerling wanneer dit is. Dit kan ook een moment na schooltijd zijn. Het kan immers niet altijd tijdens de pauze of de gym, daar dit ook belangrijke onderdelen van de dag zijn voor een leerling. Het gaat om maatwerk, passend bij het gedrag van de leerling en in samenwerking met ouders.

Is een leerling uit de klas omdat hij in oranje of rood zit, dan bepaalt de leerkracht op pedagogische of didactische gronden of de leerling nog werk moet inhalen. Ook hier geldt dat er sprake is van maatwerk.

Wanneer de leerling preventief uit de klas gaat, bijvoorbeeld om een bewegingsmoment in te lassen om te reguleren of om op een rustige plek zijn/haar werk te maken, krijgt de leerling een groene kaart mee (zie bijlage 5). Hieraan kunnen anderen zien dat een leerling geoorloofd uit de groep is en kan dit gedrag - wanneer zichtbaar aan de PBS-afspraken gehouden - worden bekrachtigd met een muntje.

Als de leerling werk mist, zal altijd zo veel mogelijk getracht worden om het werk op een ander moment wel te laten maken. Dit heeft als doel dat de leerling op deze manier het vertrouwen van de leerkracht krijgt dat het misschien niet op dat moment haalbaar was, maar wel op het moment dat het weer rustig is. Door hier woorden aan te geven, wordt dit een bewust proces van de leerling. Op deze manier kan de leerling meer inzicht en controle krijgen over zichzelf en daarmee verantwoordelijkheid krijgen over zijn leerproces.

Hoofdstuk 7 Registratie en aanleren van gedrag

Om planmatig te kunnen werken worden alle leerlingen ingeschaald op de vakoverstijgende leergebieden Leren leren en Sociaal gedrag. De leerlijn Sociaal gedrag is gekoppeld aan het sociaal en emotioneel leren en geeft een indicatie van het ontwikkelingsniveau m.b.t. het gedrag. Daarnaast worden op verschillende plekken registraties uitgevoerd:

- Bij de Achterwacht wordt bijgehouden welke leerlingen structureel komen en welke incidenteel.
- Klein probleemgedrag wordt dit geregistreerd in ESIS (door wie het signaleert).
- Groot probleemgedrag wordt geregistreerd in Schoolaris (door de leerkracht met een aanvulling van degene die betrokken was).

Binnen De Leidse Buitenschool wordt het probleemgedrag dus geregistreerd. Daarbij gaat het niet alleen om de uitingsvorm van het gedrag, maar ook om de groep, datum, tijd, plaats, welke andere betrokkenen er zijn, welke maatregelen/acties er zijn uitgevoerd en wat mogelijk de onderliggende reden van het gedrag is.

Het is van belang dat er goed geregistreerd wordt, zodat ook de analyse goed uitgevoerd kan worden. We maken bij het registreren onderscheid in klein en groot probleemgedrag, zoals beschreven in hoofdstuk 6. Het is nodig dat groot probleemgedrag *altijd* geregistreerd wordt. Via de registraties wordt namelijk duidelijk in hoeverre aanpassingen nodig zijn op gebied van school, klas of individuele leerlingen.

School

Als zichtbaar is dat zich meerdere incidenten voordoen binnen de algemene ruimtes van de school, worden teambreed de verwachtingen en afspraken binnen deze ruimte onder de loep genomen. Ook worden waar nodig de visualisaties van het gewenste gedrag binnen deze ruimte bijgesteld en de lessen in gewenst gedrag aangepast en extra geoefend.

Klas

Als zichtbaar is dat meerdere incidenten een groot deel van een klas betreffen, kunnen we er van uit gaan dat onze gedragsverwachtingen onvoldoende helder zijn voor de leerlingen en we hierin iets moeten veranderen. Allereerst wordt dan met de leerlingen besproken wat de verwachting zijn, hoe gewenst gedrag er uit ziet. De lessen gewenst gedrag worden ingepland in het rooster, zodat de leerlingen leren in positieve sfeer. De leerlingen worden bekrachtigd bij tonen van gewenst gedrag.

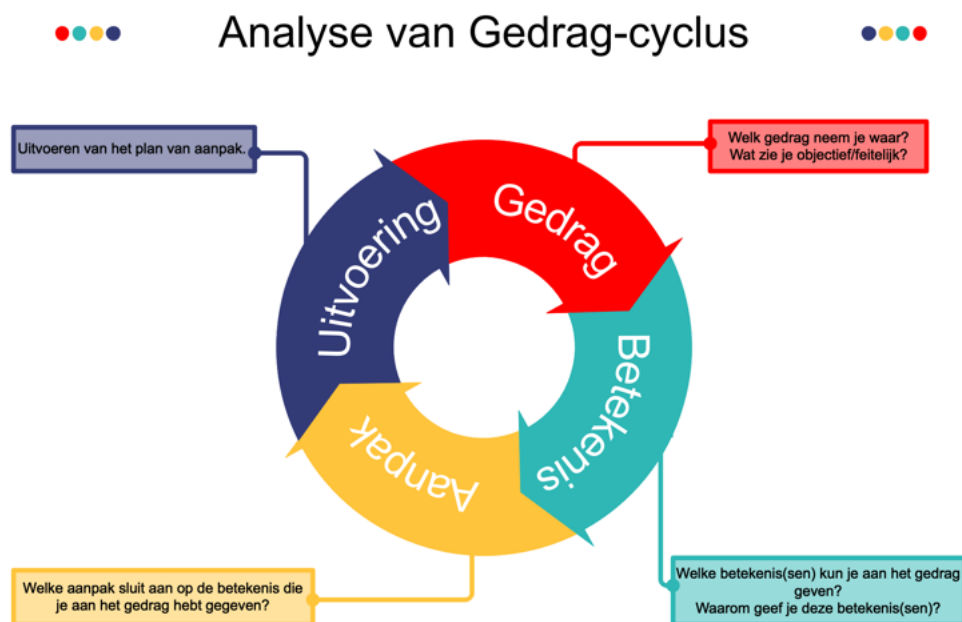
Individu

Als zich meerdere incidenten voordoen rond dezelfde leerling, kunnen we ervan uitgaan dat het basisaanbod van de school en het bijgestelde aanbod in de klas onvoldoende toereikend is. Er wordt dan overgegaan op een plan op maat voor de leerling. In overleg met ouders en het zorgteam wordt bekeken wat er nodig is aan de hand van de gedragscyclus (zie bijlage 1), waarbij bewust wordt stilgestaan bij de betekenis van het gedrag (benaderen met de traumabril volgens traumasensitief onderwijs principes). In de aanpak kan vervolgens gedacht worden aan ondersteuningsniveau 2 of 3 of een externe hulpverlener binnen of buiten de school.

En daarmee zijn we terug bij de waar De Leidse Buitenschool voor staat:

Als je leerlingen gelijke kansen wil geven, moet je ze ongelijk behandelen.

Bijlage 1 Gedragscyclus

Invullen:

Gedrag	Betekenis
Aanpak	Uitvoering en evaluatie

Start van de dag	Mijn gedrag is prima
	Beloning einde dag 2 muntjes; Ik spaar voor mijn eigen beloning (groen) én de groepsbeloning (paars).

Mijn gedrag is voldoende

Ik ben klaar om te leren!

Mijn gedrag is matig

Opgepast! Mijn gedrag in de klas kan beter.

Beloning einde dag

1 muntje;
Ik spaar voor mijn eigen beloning.

Ik zit 5 minuten op de groene plek
in de klas om tot rust te komen.

**Mijn gedrag
onvoldoende**

**Mijn gedrag is storend
voor mezelf en anderen.
Ik verbeter mijn gedrag.**

**Ik zit 10 minuten op de groene
plek in de maatjesklas en ik
luister naar de leerkracht van de
maatjesklas.**

**Mijn gedrag is
onveilig**

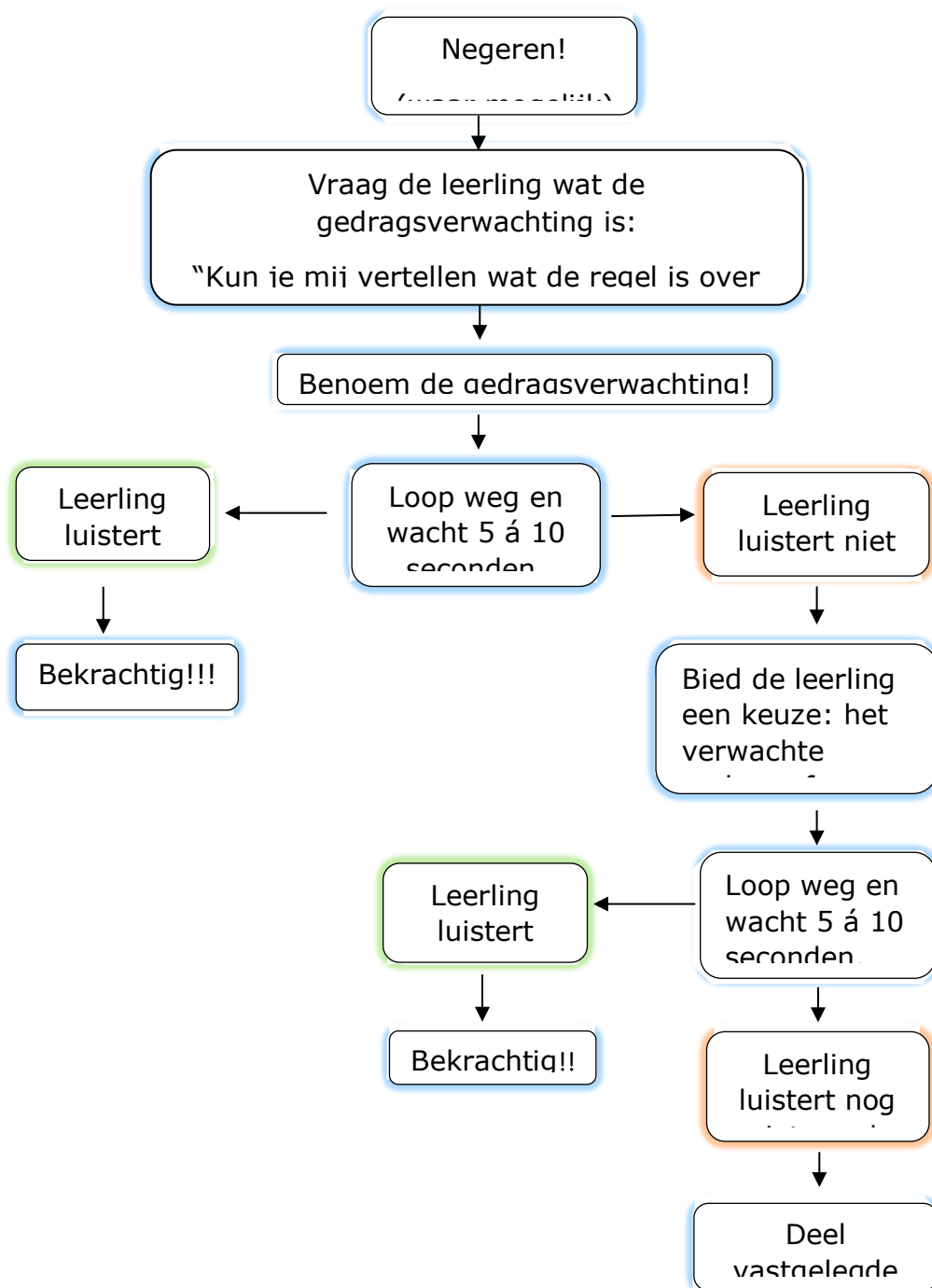

**voor mezelf en-/of
anderen,
Ik krijg hulp van een
volwassene.**

**Ik zit 15 minuten bij de
achterwacht.
Ik word rustig en ik luister naar
de achterwacht! Ik bespreek met
de achterwacht wat er mis is
gegaan, zodat het de volgende
keer beter gaat.**

Bijlage 3 Reactieprocedure bij ongewenst gedrag

Bij *onveiligheid* voor de leerling, andere leerlingen, personeel of spullen wordt de gedragsverwachting medegedeeld en de consequentie. Leerling krijgt drie tellen om te herstellen. Herstelt de leerling niet dan wordt de leerling – alleen in uiterste noodgevallen vastgepakt (volgens de training de-escalerend handelen en de techniek 'oma naar de markt'). Dit wordt in de kennismaking met ouders reeds besproken.

Bijlage 4 5G-model

de leidse buitenschool

alloysius

5G-MODEL

Naam leerling:

Datum:

	GEBEURTENIS Waar was ik, met wie, wat gebeurde er?	
---	---	--

	GEDACHTEN Wat ging er door mijn hoofd, wat dacht ik, wat vond ik ervan?	
---	---	--

	GEVOELENS Wat voelde ik, welke emotie had ik (boos, blij, bang, bedroefd, ...)?	
---	--	--

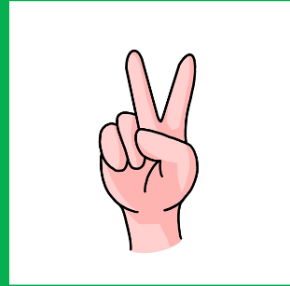
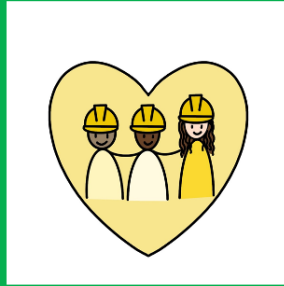

	GEDRAG Wat deed ik, hoe reageerde ik?	
---	--	--

	GEVOLG Wat gebeurde er toen, wat was het gevolg van hoe ik deed of reageerde?	
---	--	--

Groep 3

Bijlage 6 De omgekeerde piramide

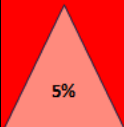
Sociaal-emotioneel leren (Overveld & Van Overveld, 2017)				
• Kennis van je eigen lichaam • Gevoelens herkennen en benoemen • Een gezond zelfvertrouwen	• Empathie • Perspectief nemen • Verschillen tussen individuen en groepen herkennen en waarderen • Sociale signalen kunnen oppakken en interpreteren	• Weloverwogen kiezen met de juiste aandacht voor jezelf en de ander • Eerlijk onderhandelen • Verantwoordelijkheid nemen voor je eigen gedrag	• Impulscontrole bij stressvolle situaties • Omgaan met heftige emoties • Doelgericht gedrag	• Relaties aangaan gebaseerd op samenwerking • Sociale druk weerstaan • Conflicten oplossen

 Groene interventies voor alle leerlingen	Gewenst gedrag aanleren	Besef hebben van jezelf	Besef hebben van een ander	Keuzes kunnen maken	Zelfmanagement	Relaties kunnen hanteren	Sociale veiligheid
	Traumasesitief Onderwijs						
	PBS-gedagslessen - Algemene ruimtes - In de klas	Basisaanbod is lessen volgens jaarkalender sociaal gedrag: Gouden weken KWINK-lessen Kriebels in je buik Mediawijsheid Burgerschap/wijk En daarnaast ook:					PBS-lessen - Sociale veiligheid
	Aandacht voor de basiswaarden zichtbaar in de klas	Kindgesprek -kind/leerkracht/ouder	Weekendgesprek	Activiteitenaanbod buitenspel momenten	Keuze voor een koptelefoon	Begeleid samenspel	Schoolregels zichtbaar (picto's)

	Gedagsverwachting zichtbaar door het gebruik van picto's	Contact maken tijdens inloop/afsluiting dag	Leerkracht legt situaties uit (oorzaak-gevolg)	Reactieprocedure (goede keuzes kunnen maken)	Keuze voor een tangle	Coöperatieve spel -en werkvormen	Afspraken actief toezicht houden op het plein
	Beloningssystemen -schoolbreed -in de klas	Complimenten geven		Keuze geven aan het kind om te werken op een rustige plek	Keuze eerder/later stoppen met een activiteit	Samenwerkingsopdrachten	Vaste looproutes en verzamelplekken
	Reactieprocedure -gedragsposter	Gevoelens benoemen			Keuze alternatieve activiteit	Leerkracht is rolmodel voor sociale vaardigheden en bij het oplossen van een conflict	Stimuleren van een positief schoolklimaat
	Inspelen op de basisbehoeften (Luc Stevens)	Basic-trust benadering			Preventief inzetten op een time-inplek of rustige werkplek		-Feedback (5G)
	-relatie	Geef me de 5					-Individuele muntjes
	-competentie						-PBS-klas van de maand
	-autonomie				Klusjes doen (klussenbord)		-Klassenbeloning- schoolbrede afspraken
	-schoolbrede afspraken						-Herstelconsequenties
	-consequenties						-Klein/groot probleemgedrag
	-klein/groot probleemgedrag						
	Incidenten-registratie						

	Gewenst gedrag aanleren	Besef hebben van jezelf	Besef hebben van een ander	Keuzes kunnen maken	Zelfmanagement	Relaties kunnen hanteren	Sociale veiligheid
 15%	Traumasensitief Onderwijs						
	PBS-gedagslessen -Algemene ruimtes -In de klas	Gerichte herhaling of verdieping specifieke les van basisaanbod Gouden weken KWINK-lessen Kriebels in je buik Mediawijsheid					PBS-lessen -sociale veiligheid

Gele interventies voor sommige leerlingen	Burgerschap						
	En/of:						
	Vast voor/na bespreekmoment	Vast contactmome nt (tijdens inloop)	Vast voor/na bespreekmomen t	Vast voor/na bespreekmomen t	Vast voor/na bespreekmoment	Vast voor/na bespreekmoment	Inzet onderwijsondersteuner/J B-er bij lastige overgangsmomenten
	Gedragsfunctieanalyse	Extra oefenen met (her)kennen van emoties	Extra oefenen met (her)kennen van emoties	Individuele beloningskaart	Eigen emotiemeter	Gericht extra oefenen begeleid samenspel	Pestprotocol Aloysiusstichting
	Link tussen school en beloningen thuis			Check-in-Check- out (Goede keuzes maken)	Afspraak eerder/later stoppen met een activiteit	Begeleide Samenwerkingsopdracht en	Interventie van groepsplan gericht op gedrag
	Check-in-Check-out	Traject ik- boek (Sova)			Afspraak alternatieve activiteit		
		Meerdere malen op een dag kort contactmome nt met de leerkracht			Afspraak vast moment maatjesklas	Extra SOVA-les	
					Afspraak vast klusje met ondersteuner/leerkracht/Achterwa cht		
					Afspraak contact met ouders		
					Inzet wiebelkussen of verzwaringsvest		

 5%	Gewenst gedrag aanleren	Besef hebben van jezelf	Besef hebben van een ander	Keuzes kunnen maken	Zelfmanagement	Relaties kunnen hanteren	Sociale veiligheid
	Traumasensitief Onderwijs						
		Individueel begeleidingstraject op maat (samen met zorgpartners) JOS (jeugdhulp op school) Externe zorgpartij biedt (1 op 1) begeleiding op school Onderwijstijdverkorting Kansklas					

Rode interventies voor individuen	Enkele voorbeelden:						
	Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba	Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba	Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba	Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba	Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba		Individuele ondersteuning van JB-er Prodeba
	Gedragcontract opstellen	Ego-ondersteunende gesprekken			Aparte afspraak met de achterwacht		Kansklas (onderwijszorg)
	ABA-methodiek (Centrum autisme)	Ik ben speciaal (Centrum Autisme)			Signaleringsplan		
		Video traject Basic Trust			Cognitieve gedragstherapie		

Het fasenmodel is een richtlijn voor de communicatie en het inrichten van het onderwijs-zorgcontinuüm in Holland Rijnland. Het model beschrijft de overlappende samenwerking om een onderbroken ontwikkelingslijn voor elke jeugdige te organiseren. Hoewel het model fasen onderscheidt, verloopt het proces in de praktijk vaak gntig, waarbij jongeren fasen kunnen overslaan. Daarbij is er extra aandacht nodig voor de overgangen tussen de fasen. Het fasenmodel wordt geëvalueerd en bijgesteld in de regionale werkgroep onderwijs-jeugd.